

Ti zakoni pa rabijo n. pr. pri nakladah na žgane opojne tekočine, pri lovskej pravici i. t. d. izraze: zakupnik, zakupna doba i. t. d. Nastali bi toraj isti nedostatki kot smo jih prej omenili, da za tisti pojmi rabijo različnim zakonom tudi različni izrazi. To se nam ne zdi primerno.

O novem ustnem skrajšanem postopku.

V predgovoru svojemu, žal, le do § 103. dospelemu komentaru o Josipa II. občnem sodnem redu pravi dvorni svetnik Fran Jurij pl. Keess, da ga je napotila k izdaji tega komentara skušnja, da se obilo pravnih hudobij, ker mnogokrat stranki in njenemu zastopniku, pogostoma tudi sodniku samemu, propisi sodnega reda niso dovolj znani, vsled česar jih puščajo v nemar. Dobrohotni namen zakonodajalcev, zmanjšati število pravnih ter skrajšati jih s tem, da postopek priprosteje uredi, je brezvspešen, in Keess pisal je svoj komentar, da seznaniti sodnike in pravne stranke s pomenom zakonovim, „damit der Richter in Ordnung Recht ertheile, der Streitführer aber auf dem geraden und sicheren Wege sein Recht suche.“

Iz enakega namena in ker se je pripoznala resnica besed, katere je že l. 1821. javno spregovoril francoski parlamentni govornik de Bonald, da je dobro in ceno pravosodje prva, če ne edina prava potreba državi, pojavljali so se koj po izdaji občnega sodnega reda z dne 1. maja 1781 do današnjega dne mnogi poskusi, preurediti pravni postopek. Naštevati in opisovati te poskuse je predmet pravne zgodovine. Ravno to napotilo je vlado, da je predložila najnovejši svoj načrt o ustnem skrajšanem postopku zbornici poslancev državnega zbora.*) Enako ugibamo mi, če že

*) Opomnimo, da se dotična vladna predloga (državnozborna priloga št. 492) dobiva v državnej tiskarni na Dunaji. Ker je le s pomočjo tega načrta moč vspešno zasledovati diskusijo o važnem tem predmetu, priporočamo vsakemu pravniku, kateri se zanima za stvar, omisliti si pravočasno to prilogo.

danes opozarjamo slovenske pravnike na ta načrt, naj se pravočasno seznanijo z njegovimi principi ter, zasledujoči razprave in razgovore o njem, spoznajo bistvo njegovo, da so povsem pripravljene, ko zadobi zakonito moč.

Ustni skrajšani postopek se imenuje pravdni postopek, ki namerava — upiraje se na principije javnosti, ustnosti ter razsoje po svobodnem prepričanju, kakor malotni postopek — vstreči željam, izvirajočim iz trgovskih in obrtnih krogov, naj se javni ustni postopek razširi na večje pravde kot jih zadeva malotni postopek. Vporabivši skušnje, nabrane pri malotnem postopku, razširja načrt na ta način zelo obseg veljave modernih oblik civilne pravde za prizadete kroge.

Najvažniše novo določilo v primeri z zakonom z dne 27. aprila 1873, št. 66. d. z. o malotnem postopku je, da se — vstrežaje gorki, pogostoma izraženi želji — dovoli vzklic zoper sodbe prvega sodnika do sodišč prve stopinje, katera so že sedaj vzklicna sodišča v kazenskih pravnih zavoljo prestopkov, da se vrši pred vzklicnim sodiščem povsem nova ustna razprava o točkah, katere obsega vzklic, ter konečno, da sodi najvišje sodišče kot revizijska instanca, ne da bi se tam razpravljalo vnovič.

I. Veljaven bode novi postopek po določenih §§ 1.—10. načrta:

- a) krajevno pri tistih okrajnih sodiščih, katera se nahajajo v krajih, kjer je sedež sodnega dvora prve stopinje, glede celega njihovega jurisdikcijskega okraja, ter razun tega pri tistih, katera pravosodni minister v to določi uradoma;
- b) stvarno v vseh pravnih za določene svote denarjev, katere po tožbeni zahtevi, brez obresti in postranskih terjatev, ne presegajo zneska 500 gld., ter v pravnih za druge stvari, kadar se namesto njih v tožbi lahko išče svota denarjev, ki ne presega 500 gld., ali če tožnik pove v tožbi izrečno, da se zadovolji s tako svoto denarjev. Postopek velja tudi v trgovskih pravnih, o tožbah proti fiskusu, posvetnim ali duhovskim občinam, cerkvam, nadarbinam, ustanovam, napravam za javne namene, posestnikom zemljišč, katera so vpi-

sana v deželne deske ali pa so izločena iz občinske zveze (§ 14. lit. b) in c) j. n.). Postopek pa ne velja za pravde, katere se rešujejo v malotnem postopku ali v meničnem postopku, tudi ne za pravde iz zakupnih ali najemskih pogodb — razun če se pravda tiče le izterjanja zakupnine oziroma najemnine — on nadalje ne velja za pravde, katere so odkazane stvarnemu sodstvu (realnej instanci) in za listinske pravde, katere urejata zakona z dne 21. maja 1855, št. 95. d. z. in z dne 18. julija 1859, št. 130. d. z.

Trgovske pravde reševale se bodo brez trgovskega prisednika.

Krajevna omejitev nam popolnoma ugaja. Ne da bi se žalil princip, naj se sodniki ne premeščajo proti svojej volji, je vendar moč, pri za mesto delegovanih okrajnih sodiščih nameščati najsposobniše in najzaupljivejše sodnike, ki imajo dovolj volje, znanja in delavne moči, zadoščevati svoji nalogi.

Z druge strani pa imajo sodniki v krajih, kjer se nahajajo zborna sodišča, več prilike, razširjati svojo pravniško znanje obče vaje s tovarši v poklicu in stroki. Uveti za stvarno in pravo delovanje so vsled tega večji.

Mladi naraščaj, kateri deluje kraj starejih in skušenih sodnikov, se bode za svoj poklic temeljiteje vzgojeval nego pri okrajnih sodiščih na deželi. Na deželi delujejo kot samostojni sodniki, prepuščeni so sami sebi — errando discere jim je usoda. Za vse, kar ukrenejo, so le oni sami odgovorni.

Ni bil menda najmanjši pogršek, da se je uvedel malotni postopek pri vseh okrajnih sodiščih brez take pripravnice. Iz tega izvira premnogo onih — deloma res utemeljenih — pritožb o mali vrednosti tega postopka. Slišijo se pritožbe, da ravna marsikateri kot paša, da izdaja sodbe nalik onim, katere proglašča kadi. Sodniki v malotnem postopku, ki nimajo prilike shajati se z izvežbanimi in izurjenimi sodniki, zgrešijo pogostoma pravo pot. Vestni in bojzljivi med njimi se niso mogli in se še ne morejo otresti pisarije, ki je bila običajna v starem postopku. Imenoma po malotnem, razpravljajo v resnici navadno po skrajšanem postopku. Zapisujejo vse govore in vgovore, ker jim velja še

vedno: quod non est in actis non est in mundo. Drugi mislijo, da jim je novi postopek odstranil vse utesnitve in spravljajo v svet nepresojljive svoje sodbe, katere izrekajo le po svojej volji, ne utemeljevaje jih niti po zakonu niti stvarno.

X.

(Dalje sledi.)

Pravniški razgovori.

III.

Klic po slovenskem uradovanju, izvirajoč iz krogov zanimajočih se za politično življenje, postal je slednjič splošen in dobil je na merodajnem mestu prijazen odmev. Dobil bi ga bil že prej, ko bi mu bil dan glavni pogoj, namreč uradno osobje dovolj zmožno slovenščine, kajti priznavatelji temeljnih osebnih pravic vedo, da uradno občevanje s posameznimi narodi v njihovem jeziku ni le postulat pravice, ampak tudi prvi pogoj vspešnemu in stvarno resničnemu ter pravičnemu uradovanju. Kako se more misliti od uradnika, ki ne razume v uradu osebe, o katerem toraj ni niti gotovo, da jo razume popolnoma, da dotično uradno opravilo izvrši na stvarno resnični podlagi, posebno tedaj, kadar sodi o pravnih razmerah, opirajočih se na ustne pogodbe strank, pri katerih naj pogodi pravi pomen vsake besede!

Prvi in glavni pogoj vsakemu uradnemu opravilu je, da se opira na resnični stvarni položaj, ker je le tedaj moč obstoječe zakone pravično uporabljati za posamezne konkretne slučaje.

Načeloma je toraj klic po slovenskem uradovanju v Slovencih tako jasno opravičen, da temu stvarno in resno nikdo ne more in tudi ni mogel ugovarjati. Kar je bilo ugovorov in pomislekov, opirali so se večidel na trditev, da slovenščina še ni sposobna za uradno rabo, in kjer se sposobnost jezikova ni zanikovala, pa so se opirali na dejanski položaj in primankljaj uradnega osobja.